© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

שחקנים גאים במשחקים גאים:
הומואים ולסביות בשדה הספורט הישראלי

קמה, ע. ועטר, ב. (2015). שחקנים גאים במשחקים גאים: הומואים ולסביות בשדה הספורט הישראלי. אצל י. גלילי, א. תמיר ומ. לוי (עורכים), *ספורט ומגדר בחברה הישראלית* (עמ' 91-102). הרצליה: המרכז הבינתחומי.

ד"ר עמית קמה

ד"ר ברק עטר

מבוא

יש לפסוע בזהירות מרבית, הן בכתיבה והן בקריאה, בפרק המתמקד בהיבטים של פעילויות ספורט (וכמובן של כל פעילות אחרת), כשמדובר בקבוצה חברתית שהמכנה המשותף שלה הוא נטייה מינית מסוימת. הכותב והקורא טקסט כלשהו העוסק בספורט אינם מעלים בדעתם כלל שמושאי הכתיבה הם בעיקר, אם לא רק, הטרוסקסואלים. נטייתם המינית היא שקופה או ניטראלית לחלוטין. אדם אינו מקדיש לנטייתם המינית של ספורטאים שביב של מחשבה; הם 'נורמאליים' כמו כולם, ולכן אין צורך לתת את הדעת להיבט זה בזהותם. מן העבר השני של המפה החברתית, המסורטטת על סמך זהויות חברתיות, ניצבת הנטייה המינית ההומו-לסבית. זהותם של בעלי הנטייה הזו כוננה במהלך ההיסטוריה, ובמיוחד במאה השנים האחרונות, כ'אחרת', כ'לא נורמאלית', ככזו המחייבת התייחסות. על ההומואים[1] והלסביות הופעלו מנגנוני כוח אדירים, שחוללו תהליכים של האחרה והדרה: נטייתם המינית היא סטיגמה מביישת, המצמצמת את מכלול האנושיות שבהם לזהות המוגדרת אך ורק על-פי נטייה מינית. במילים אחרות, בעוד אזכור כלשהו של ספורטאי מאפשר להתמקד בפעילויותיו הספורטיביות, קשריו החברתיים וכדומה, הרי הספורטאי ההומו/לסבי נתפס באופן אוטומטי כ'אחר' שיש לדון בנטייתו המינית על היבטיה השונים. למשל, מיניותו של ספורטאי 'אוניברסלי' איננה מעסיקה חוקרים, מעריצים ועיתונאים. מיניותו/ה של ספורטאי/ת הומו/לסבית מהווה את הציר העיקרי שסביבו נרקמת זהותו/ה, פעילותו/ה הספורטיבית ושאר היבטים של חייו/ה הפרטיים: 'יציאתו/ה מהארון' (דהיינו הכרזתו/ה על היותו/ה הומו/לסבית) והתמודדותו/ה עם סוגיות זוטות שאין להן

[1] אנו משתמשים במילה "הומו" ולא "הומוסקסואל" כמקובל כיום בשיח האקדמי. לא רק שהשימוש במילה הטעונה ("הומו" נמצא בשימוש תדיר כקללה) אמור לבטל את עוקצה הלעגני והמבייש, אלא אף מעקר את הקונוטציות הפתולוגיות/קליניות שבמושג "הומוסקסואל".

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

דבר עם פעילותו/ה כספורטאי/ת כגון: איך שחקן הכדורגל ההומו מתמודד עם המקלחת המשותפת.

כינונו של ההומו, כניגוד מובהק ומוחלט של הגבר ה'תקין' וה'בריא', בא לידי ביטוי בהפיכת זהותו לקללה מכפישה ומעליבה[2]. התפיסה הרואה בהכרח בכל הומו גבר נשי (מעין "מין שלישי") נובעת מן החרדה התרבותית העמוקה והישנה מפני ערעור הסדר החברתי ה'נכון' הממקם את הגבר מעל האישה (קרי, אידיאולוגיה פטריארכלית). גבר המהווה מושא לתשוקה מינית ולמימושה (כלומר, הוא עלול למלא את התפקיד המיועד בהכרח לאישה) נתפס אפוא כמסוכן (ראו דיון מורחב בסוגיות אלו אצל קמה, 2003). הפיכת זהותו לקללה מאפשרת לחברה לסרטט את גבולות המפה החברתית ולשמור מפני 'זיהומים' חברתיים כאלו ואחרים. הקללה "אמסלם ההומו" (ראו למשל, ויטרבו, 2010), או כל צעקה הכוללת את המילה 'הומו' בכוונה זדונית לפגוע בשחקן או בשופט כלשהו, איננה מפתיעה אפוא לנוכח המגמה התרבותית הרווחת והמכוננת את ההומו כמאיים ולכן מחייב נקיטת אמצעים להכחדתו הסמלית. במילים אחרות, קללת "הומו" ודומיה מלמדות כי עולם הספורט משעתק ומחזק ללא הרף את המבנים הפטריארכליים וההטרונורמטיביים[3].

האם באמת נחוץ להקדיש פרק העוסק בהומואים/לסביות בספורט? האין בכך משום המשך תהליכי ההדרה וההאחרה שלהם? התשובה המסתמנת, בעיקר בעידן הנוכחי, היא חיובית למהדרין, על-אף המכשלות השונות שיפורטו בהמשך. בעולם שבו הנטייה המינית ההומו/לסבית מהווה עדיין סטיגמה משפילה המפחיתה באנושיותם של נשאיה, בעולם שבו שוררת אפליה מוסדית ויחס חברתי בעייתי וקלוקל כלפי הומואים/לסביות (ראו, לדוגמה, טריגר, 2014; מרין, 2002; Pizmony-Levy, Kama, Shilo, & Lavee, 2008), הרי חברי קבוצה חברתית זו (לעתים בעל כורחם ולעתים מתוך שיתוף פעולה מלא) כורתים ברית של גורל משותף: קהילה שיש לה היסטוריה משותפת, דפוסי התנהגות משותפים ועוד. ברית זו מהווה תשתית לפעילויות חברתיות ותרבותיות ופעילויות פנאי משותפות (Kama, 2014). קל וחומר בשדה הספורט, שבו תהליכי ההדרה וההאחרה הם בוטים ובלתי סלחניים. מלבד העניין התקשורתי בהיבטים סנסציוניים-משהו של ספורטאים הומואים, שחשפו את נטייתם המינית ברבים (תמיר, 2011, 2014), ראוי להתבונן בפעילות ספורטיבית שגרתית של הומואים/לסביות המתארגנים באופן עצמאי ונפרד בזירות שבהן הם אינם חשופים לסנקציות כלשהן.

כאמור, התבוננות מחקרית בקבוצה ההומו/לסבית כרוכה בקשיים תיאורטיים, אמפיריים ופוליטיים. ביניהם נחוץ לתת את הדעת לקשיים הבאים שעלולים להשפיע על כתיבה וקריאה של הפרק הנוכחי: ראשית לכל, חובה להיזהר מכל אמירה או תובנה מכלילה על כלל האוכלוסייה

---

[2] היות ונשים מכוננות מלכתחילה בתרבות הפטריארכלית כנחותות, הלסביות אינן נתפסות כאיום מסוכן שיש לעקור, להדיר ולהכחיד. לפיכך, הזהות הלסבית לא מנוצלת בשירות מנגנונים מפקחים ומְמַשטרים ולא הפכה להיות קללה.

[3] הֶטֶרוֹנוֹרמטיביות - מושג הלקוח ממשנתו של פוקו. זוהי אידיאולוגיה הרואה באדם ההטרוסקסואל את פסגת היצירה האנושית ואת ההומו/לסבים כנחותים ו'לא-נורמאליים' (ספרגו, 2002).

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

ההומו/לסבית. טעות נפוצה היא לראות בבני מיעוט בכלל והמיעוט ההומו/לסבי בפרט כמונוליתי, כאילו היה ישות חברתית אחידה שכל חבריה זהים או דומים זה לזה (קמה ופירסט, 2015). אכן, למעט המכנה המשותף הנובע מנטייה מינית משותפת, אין בהכרח לכל ההומואים/לסביות דפוסי התנהגות אחידים. לא מעטים הם ההומואים הנרתעים מכל מגע עם עולם הספורט, ומשחר ילדותם הם מבועתים משיעורי התעמלות עקב הצקות בלתי פוסקות (Kehler & Atkinson, 2010). גם בבגרותם הם אינם מתקרבים לכל פעילות כזו. לצידם של הנמנעים מפעילות ספורטיבית, לא מעטים הם חובבי ספורט מאורגן על ענפיו השונים (כדורגל, כדורסל וכדומה). לצד הלסביות מבין הכדורסלניות המקצועניות ישנן לסביות שאין להן דבר עם ענף ספורט כלשהו. כלומר, יש להיזהר מלהכליל את כל ההומואים והלסביות לתבניות מסודרות ואחידות. כל טענה ואמירה בפרק זה מיוחסת לקבוצות מסוימות בתוך האוכלוסייה ההומו/לסבית הרחבה. יתרה מכך, גם האוכלוסייה הזו, בדומה לאוכלוסייה הישראלית בכללותה, מאופיינת בפערים סוציו-דמוגרפיים לפי משלח-יד והשכלה, שכבות גיל, דת ודתיות, מוצא עדתי וכיוצא באלו.

הקושי השני ייחודי לפרק זה. בעשרים השנים האחרונות לערך ניכרת פריחה ותסיסה מחקרית הנוגעת בהיבטים שונים ומגוונים של הומואים/לסביות: החל בסוגיות פסיכולוגיות וכלה בדיונים משפטיים; החל בדיון בייצוגים תקשורתיים וכלה בהיבטים רפואיים (קמה, 2014). נכון לעת כתיבת שורות אלו ישנם כ-450 מאמרים, עבודות תיזה ודיסרטציה וספרים שנכתבו בעיקר על-ידי חוקרים ישראליים על הקהילה המקומית. אולם ככל הידוע לנו, עד כה לא בוצע כל מחקר או כתיבה תיאורטית על פעילויות ספורט בהקשר זה. הפרק הנוכחי הוא אפוא מעין הצצה ראשונית בהחלט. הוא איננו מושתת על מחקר שיטתי אלא על התרשמויותינו כפעילים ותיקים בקהילה. אנו מקווים כי סנונית ראשונה זו תשמש מקפצה לחוקרים אחרים להתבונן בנושא זה לעומק.

הומואים/לסביות בעולם הספורט המקצועני בישראל

מספרם של ספורטאים מקצוענים מהשורה הראשונה בעולם, שהם הומואים/לסביות הידועים בַּציבור ככאלו, הוא קטן משמעותית ביחס לשיעורם בחברה או אפילו ביחס להומואים/לסביות הידועים ככאלו בתחומים מקצועיים אחרים. לא כל שכן בתקופה שלפני שנות התשעים של המאה העשרים, שבה ספורטאים מעטים מאוד העזו לצאת מהארון בראש חוצות, או אולצו לעשות זאת. בטרם נמשיך בדיון זה נחוץ להקדיש כמה מלים להבהרת המושג "יציאה מהארון", הייחודי למיעוט ההומו-לסבי.

בניגוד לכל הסטיגמות המסמנות השתייכות לקבוצת מיעוט מוחלשת (לדוגמה: צבע העור של עולה מאתיופיה, כיסא גלגלים שבעזרתו מתנייעת נכה, מבטאו של ערבי אזרח ישראל וכיוצא באלו), הסטיגמה של הנטייה החד-מינית איננה ברורה מאליה או נגלית בקלות. זהו מסומן שאין לו מסמן מובהק, או כזה הניתן לפיענוח בקלות על-ידי אחרים. להומואים/לסביות אין צבע עור, מאפיינים גופניים, מִבטא או תכונות גופניות או אישיותיות הנראות לעין או נשמעות לאוזן. כיוון שכך, המידע אודות הנטייה החד-מינית נתון לשליטתו ולפיקוחו של הפרט ההומו/לסבית. בניגוד לבני מיעוטים אחרים, שהסטיגמה שלהם ניכרת בכל מגע עמם (גופמן, 1983 [1963]),

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

ההומו/לסבית יכול לשלוט במידה רבה על גבולות המרחב החברתי של אלו המיודעים לזהותו ההומו/לסבית. וכך, הוא עשוי לנהל אורח חיים כפול, המוגדר על-ידי היודעים מזה, ואלו שאינם יודעים, מזה. ההומו/לסבית יכולים, אפוא, לשלוט במידע המגיע לידיעת הסובבים אותם, אם כי, במקרים מסוימים הם עלולים לאבד את השליטה במידע ובפיקוח עליו: רכילות על היותם כאלו עלולה להתפשט בסביבתם. לפיכך, המיעוט ההומו-לסבי הוא מיעוט-המכריז-על-עצמו (Gross, 1996). כדי שלא להכתים את זהותם, הומואים ולסביות רבים נוקטים פעילויות שונות: עליהם לנהל את המידע החברתי אודותיהם ולפקח על האפשרות שמא ערכם יופחת בעיני הזולת. המושג המקובל המתאר את תהליכי ההכרזה וההצהרה על עצמי כהומו/לסבית בפני אחרים מכונה "יציאה מהארון". עקב החשש מפני סנקציות אפשריות (נידוי חברתי, פיטורין, ביוש וכדומה), לסביות והומואים רבים נותרים במידה מסוימת בתוך ה"ארון" במהלך כל חייהם ואינם מכריזים על עצמם ככאלו ברוב המעגלים החברתיים שלהם (בעיקר משפחתיים ו/או מקצועיים). אמנם בשנים האחרונות ניתן להבחין במגמה רווחת ומתגברת של "יציאה מהארון", אך אין הדבר אומר שהמצהיר על כך איננו חווה סנקציות כלשהן, או שמעמדו החברתי לא נפגע.

היציאה מהארון בעולם הספורט היא סוגיה קשה, בעייתית וכואבת במיוחד עבור הומואים שעלולים להיתפס כמערערים על ה'סדר הטוב' של הגבריות המסורתית (ההטרונורמטיבית) הניצבת בתשתית עולם זה (Rubinstein, 2003), משום שהזהות ההומואית נתפסת באופן מסורתי כ'נשית' ואיננה הולמת את הגבריות ה'אמתית' (Coxon, 1996). בדומה לצבא שבו נוצרים משמעויות ודימויים גבריים (קפלן, 1999), גם בעולם הספורט עצם הזהות ההומואית של ספורטאי כלשהו עלולה לחבל במעמדו ובסיכוייו לקידום.

עד לשנות התשעים של המאה העשרים, ספורטאים מקצוענים וספורטאים מהשורה הראשונה בישראל כלל לא יצאו מהארון, דהיינו, הם הקפידו לשמור על זהותם ההומו/לסבית בחשאי. לשינויים החברתיים, הפוליטיים והתרבותיים שחלו בעולם בכלל ובישראל בפרט, שבעקבותיהם חל מהפך במיקומם החברתי ובתפיסות התרבותיות כלפי לסביות והומואים[4], הייתה השפעה רבה גם לגבי ספורטאים הומואים/לסביות. אם כן, ניתן לציין כי שנות התשעים מתאפיינות בתחילתו של עידן חדש עבור ספורטאים שיצאו מהארון בפומבי[5], ועם זאת חשוב לציין שמדובר בבודדים בלבד.

אחת החלוצות של הספורט הישראלי, שיצאה מהארון בפומבי, היא שחקנית הכדורסל **אורנה אוסטפלד**, מאמנת קבוצת כדורסל ברמת השרון מאז 1987. זה היה 'סוד' ידוע, ששחקניות לסביות ישראליות וזרות מעוניינות לשחק בקבוצתה הן בשל מקצועיותה והישגי קבוצתה ברמה הארצית והבין-לאומית והן בזכות העובדה הבלתי-מוסווית שהיא מקיימת קשרי זוגיות עם

[4] מפאת קוצר היריעה, אין מקום להרחיב לגבי תהליכים מכריעים בחשיבותם אלו (ראו, למשל, גרוס, 2013; קמה, 2003; Kama, 2011).

[5] נחוץ להדגיש את המימד הפומבי של היציאה מהארון של ספורטאים, היות ויציאה מהארון במעגלים חברתיים אישיים קרובים איננה מאפשרת לציבור הרחב להתוודע לנטייתם המינית.

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

אישה. מהרגע שבו החלה קבוצתה לזכות בהישגים ארציים ובין-לאומיים בסוף שנות התשעים – לראשונה בכדורסל הנשים בישראל הגיעה קבוצה למשחק גמר גביע רונקטי האירופי בשנת 1999 – החל מסע רדיפה והשמצה נגד אוסטפלד, שהתייחס באופן מובהק להיותה אישה לסבית. מסע זה הופנה גם כלפי השחקניות בקבוצתה (ריינפלד, 2007). כאישה הובילה אוסטפלד מאבק להשוואת מימון קבוצת הנשים למימון שזוכות לו קבוצות ספורט לגברים ברמת השרון. כמו כן, אורנה נאבקה לשוויון בין קבוצות הנשים והגברים בכדורסל בכל הקשור לשידור ולסיקור בטלוויזיה. היא אף ערערה את הסדר המסורתי והאמונה הרווחת שלפיה רק מאמן גבר יכול להצליח באימון קבוצת נשים ולהביא את הקבוצה להצלחה.
קפטנית הקבוצה ושחקנית נבחרת ישראל, **אלומה גורן**, יצאה אף היא מהארון באותה תקופה. שחקנית כדורסל נוספת שיצאה מהארון היא **תמר מעוז**, אחת משחקניות הכדורסל הטובות ביותר בישראל בכל הזמנים (עם 112 הופעות ויותר מ-1,000 נקודות בנבחרת; קפטנית נבחרת ישראל בכדורסל בעבר ומאמנת כדורסל בהווה). כמו כן, יש לציין את **מורן סמואל**, ספורטאית פאראלימפית ושחקנית נבחרת ישראל בכדורסל בעבר. סמואל התחתנה עם בת זוגה בשנת 2012 ויצאה מהארון בתקשורת.

בתחום השחייה יש לציין את **ברק עטר**, אלוף ישראל, שיאן ישראל וקפטן נבחרת ישראל בשחייה. עטר השתתף ב"משחקים הגאים" (ראו להלן) בשנת 1998, יצא מהארון כמה שנים קודם לכן והיה לספורטאי הישראלי הבכיר הראשון שעשה זאת בפומבי. שחיינים נוספים, חברי נבחרת ישראל, שיצאו מהארון בעשור הראשון של המאה ה-21, הם **אדם קלדרון** ו**שרון פרל אולשוונג (טליתמן)**.

ציפי אובזילר, שיצאה מהארון בתחילת שנות האלפיים, היא טניסאית מקצוענית בעבר ואלופת ישראל שדורגה במקום 75 בעולם. אובזילר חזרה לשחק באופן מקצועי לאחר שיחה עם קפטנית נבחרת ארצות-הברית, בילי ג'ין קינג, אחת הטניסאיות הגדולות בהיסטוריה ולסבית שהוצאה מהארון ב-1982. אובזילר הייתה אחת מתוך תריסר ספורטאים (11 מהם היו נשים) הומואים/לסביות מתוך כ-11,000 ספורטאים שהשתתפו במשחקים האולימפיים בבייג'ינג, 2008.

ז'ניה דודוצקין, קפטן קבוצת "הפועל מטה אשר" בכדורעף, אלופת המדינה ומחזיקת גביע המדינה, יצא מהארון בתחילת 2013 ובכך היה לספורטאי המקצוען הפעיל הראשון שיצא מהארון.

הטריאתלט **יובל חץ**, שאירגן את המשלחת ל"משחקים הגאים" ב-2002 וזכה בשתי מדליות (כסף וארד), נטל חלק פעיל בארגון תחרויות טריאתלון בישראל עד להיבחרו ליו"ר איגוד הטריאתלון בישראל.

רוני שוורץ, אלופת ישראל בג'ודו, יצרה תקדים לאחר שמשרד הפנים העניק לראשונה אזרחות לבת הזוג שלה, אמילי רוסנו, ג'ודוקא בלגית מהטובות בעולם.

לסיכום, ספורטאים בודדים מהצמרת מעיזים לקחת אחריות ציבורית ולהשתמש בפרסום ובתהילה שלהם ולצאת מהארון. מבין אלו - מרביתם הן נשים. יש לציין כי רוב הספורטאים

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

שיצאו מהארון עשו זאת בשלהי הקריירה הספורטיבית שלהם או לאחריה, כשהחשש מפגיעה בהצלחתם אינו ממלא עוד תפקיד אישי ורגשי כה מרכזי. כמו כן, לענף הספורט ולאווירה הציבורית סביבו יש השלכות לגבי ההיתכנות של מהלך היציאה מהארון. במילים אחרות, יציאתם מהארון של ספורטאים מקצוענים נחשונים מהווה תשתית סוציולוגית ואידיאולוגית עבור ספורטאים אחרים הן מאותו תחום הן מתחומי ספורט אחרים. הראשונים סוללים את הדרך – גם אם היא קשה ופוגענית כמו במקרה של אורנה אוסטפלד, ועליה יכולים הדורות הבאים לפסוע ללא חשש ומורא. יתרה מכך, עצם קיומם המוצהר של לסביות/הומואים בתחום כלשהו מאפשר לצעירים השוקלים קריירה במסלול מקצועני לממש את חלומם. בכל מקרה, בזכות הדמויות שצוינו לעיל ואחרות, שדה הספורט המקצועני בישראל הופך להיות רבגוני מבחינת נטייתם המינית של משתתפיו: הטרוסקסואליות והישארות מבוהלת בארון אינן בגדר הכרח המציאות.

פעילות של חובבנים

בעוד להט"בים (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים), העוסקים באופן מקצועני וסדיר בספורט, מתמודדים עם סוגיות של הצהרה על נטייתם המינית בפני עמיתיהם ובפני הקהלים שלהם, להט"בים אחרים עסוקים בסוגיות אחרות ובראשן אי-הנחת ואי-הנוחות מנטילת חלק בפעילויות חובבניות שבהן הם עלולים לחוש בלתי-רצויים ואפילו מודרים הלכה למעשה. אחד הפתרונות לכך הוא יצירת פעילויות וקבוצות שחבריהן הם בעיקר לסביות/הומואים (יחד או לחוד).

משנות התשעים של המאה העשרים החלו להשתתף ספורטאים חובבנים ישראלים בתחרויות ספורט המכוונות לקהילה הלהט"בית. **יונתן דנילוביץ'** היה הסנונית הראשונה כאשר רץ מרתון ב"משחקים הגאים"[6] (Gay Games) שנערכו בניו-יורק בשנת 1994. שלוש שנים לאחר מכן התארגנה משלחת ישראלית ראשונה ונרשמו אליה יותר ממאה ספורטאים. בסופו של דבר השתתפו באירוע, שנערך באמסטרדם בשנת 1998, 39 ישראלים שהתחרו בשבעה ענפי ספורט, כולל נבחרת כדורסל לנשים. הנבחרת, שזכתה להתעניינות ולסיקור עיתונאי נרחב, השיגה שמונה מדליות, ארבע מהן זהב, שלוש כסף ומדליית ארד אחת. שבע מן המדליות הושגו בתחרויות שחייה. המסע של המשלחת תועד ועובד לסרט "משחקים עליזים"[7]. הסרט יצא לאקרנים בשנת 1999 ושודר בארץ ובעולם.

בשנת 2002 נסעה משלחת קטנה יותר ל"משחקים הגאים" שנערכו בסידני, בהשתתפות עשרה ספורטאים שהתחרו בחמישה ענפי ספורט. ב-2010 עיריית תל אביב-יפו, שקידמה את מעמדה

[6] "המשחקים הגאים" הוא אירוע ספורטיבי ותרבותי בין-לאומי רב-ענפי, המתקיים אחת לארבע שנים ברחבי תבל. במידה רבה זהו המקביל הלהט"בי למשחקים האולימפיים, שאיננו רשאי להיקרא כך לפי החלטת הוועד האולימפי העולמי. האירוע הראשון נערך בשנת 1982 בסן פרנציסקו, ומאז נערכו עוד שמונה. כל אחד מורשה ליטול חלק ב"משחקים הגאים", ללא קשר לגזע, מין, מוצא, לאום, נטייה מינית או יכולת אתלטית.

[7] בימוי: רן קוצר. מפיק: "גיל הפקות".

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

כאחת הערים הפתוחות ללהט״בים בעולם, העניקה חסות למשלחת הישראלית בטענה כי זאת אחת הדרכים היעילות לקידום מטרה זו. בראשות המשלחת למשחקים, שנערכו הפעם בקלן גרמניה, עמדו **אדיר שטיינר ויניב ויצמן**, הממלאים תפקידים בכירים בעירייה ובמועצת העיר. בשנת 2014 יצאו שבעה ספורטאים למשחקים שנערכו בקליבלנד. הם השתתפו בארבעה ענפי ספורט וזכו לחסותה של אגודת הלהט״ב בראשות מנכ״לית האגודה. לאחר המשחקים הוקמה קבוצת שחייה להט״בית בתל-אביב.

בסוף שנות התשעים ובתחילת העשור הקודם הוקמו קבוצות של להט״בים (קבוצות נפרדות לנשים ולגברים), ששיחקו כדורסל וכדורגל בערים הגדולות (תל-אביב, ירושלים וחיפה) וכן קבוצת באולינג בתל-אביב. קבוצות אלו נתנו מענה חברתי ללהט״בים, שהמכנה המשותף הנוסף שלהם היה אהבה לספורט כבילוי בשעות הפנאי, ושתחרויות ספורט מהוות עבורם הנאה רבה. קבוצות אלו לא התפתחו ברמה ספורטיבית ממוסדת ולא השתלבו במסגרת הליגות הארציות, אלא נותרו בתחום החברתי שלשמו הן הוקמו.

ביוני 2005 נערך לראשונה בישראל טורניר כדורעף גאה בחוף תל-אביב. בנובמבר שלאחריו הוקמה קבוצת כדורעף להט״בי. בשנת 2006 נערך טורניר הכדורעף הגאה השני בתל-אביב וב-2008 שיחקה הקבוצה ״כדורעף גאה תל-אביב״ בליגה א׳ דרום. שחקניה, ששיחקו בעבר בקבוצות כדורעף שונות ברחבי ישראל, מצאו בה מקום חברתי נעים ומכיל. בהמשך שיחקה הקבוצה בליגה ארצית מרכז.

בשנת 2010 הוקמה קבוצת ריינבול - קבוצת כדורגל גאה ראשונה בישראל, שייצגה את המדינה ב-2013 בטורניר ב-World Out Games באנטוורפן. באותה שנה נערך יום ספורט גאה ראשון מסוגו בחסות ארגון ״שישה צבעים״, בתמיכת משרד התרבות והספורט. במסגרתו נערכו תחרות ריצה למרחקים של 5 ו-10 ק״מ, תחרות רכיבה על אופניים וכן טורנירים בטניס שולחן, בקט-רגל, בכדורסל ובכדורעף.

מכוני כושר

השנים האחרונות מאופיינות, בין היתר, בקידוש הגוף ובהעלאתו לדרגת אל, שיש להקריב למענו קורבנות. האלהה (אפותיאוזה) של הגוף מבוצעת בדרכים רבות ובמיוחד במקדש הפוסט-מודרני. אחת מהן היא העבודה במכון הכושר, שבו האדם עובד על גופו ומטפח אותו ללא הרף וללא ליאות תוך השקעת משאבים יקרים (כסף, זמן, מאמץ פיזי). פוקו (Foucault, 1986) הצביע על התהליכים ההיסטוריים המתמצים כיום בטיפוח אובססיבי של הגוף, שיעדו הוא גוף שרירני מושלם. גוף זה נחשף בפומבי ו׳בעליו׳ זוכה להון סמלי לא רק משום שהוא נענה לתכתיבים התרבותיים הנוקשים, אלא אף משום שהוא מממש במו-גופו את אידיאל היופי הנכסף. טרנר (Turner, 2008) מוסיף שיש כאן מידה בלתי מבוטלת של נהנתנות נרקיסיסטית.

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

טיפוח הגוף ופיתוחו החלו כנראה לתפוס תאוצה בתרבות ההומואית בשלהי המאה העשרים כתגובה למגפת האיידס, שקורבנותיה בשנים הראשונות להתפרצותה היו בעיקר הומואים. הידלדלות הגוף והירידה המשמעותית במסת השריר הן תופעות נלוות למחלה ומעידות על האדם החולה, בד-בבד עם הסטיגמה המביישת והמדירה שנלוותה למחלה (Weeks, 1995). מכון הכושר איפשר להומואים להציג לראווה גוף 'בריא' ו'נקי מזיהומים'. בדומה לתהליכים תרבותיים אחרים, לאחר שהאימון במכון הכושר צבר תאוצה הוא נתפס כמשהו ברור מאליו ולא מוטל-בספק. הצלחתה של המערכת התרבותית נמדדת בכך שתוצריה המלאכותיים והשרירותיים נדמים כ'חוק הטבע': בהלימה לכך, אידיאל היופי היחיד הקיים כיום בתרבות ההומואית הוא גוף שרירני ומשורג. אי-לכך, האימון בחדר הכושר אינו נתון כמעט לבחירתו של הפרט: הצו המורה לו להשקיע בגופו איננו נתון למשא ומתן פרטני. מעטים הם הקוראים תיגר על מוסכמה זו. האחרונים עלולים 'לשלם' מחיר סמלי בירידת קרנם בעיני עצמם ובמיוחד בעיני אחרים שעלולים להדיר אותם (למשל, בעת היכרות רומנטית ו/או פעילות מינית).

לאור כל זאת, מכון הכושר הפך להיות המוסד המרכזי בפעילות הפנאי של הומואים בארץ ובעולם (Alvarez, 2010). רבים מקדישים לו כמה שעות מדי יום או יומיים, וסדר היום העכשווי של הומואים רבים מוכתב במידה מסוימת משילובו של הביקור במכון הכושר. יתרה מכך, כדי להגיע לתוצאות הנכספות יש גם להקפיד על דיאטה מוגדרת ואף לצרוך תוספים שנועדו להגדיל את מסת השריר ומראהו. לבסוף, המתאמן נדרש לרכוש ביגוד הולם לא רק לפעילות עצמה אלא גם לצורך הצגת הגוף המטופח לראווה.

ראוי להוסיף כי אין בנמצא מכוני כושר המיועדים להומואים בלבד, אולם ידועים מוסדות (בתל אביב) המשרתים אותם כמעט באופן בלעדי. אלו הפכו ליעדים מבוקשים, היות והם גם מהווים אתרים להיכרויות רומנטיות ואינטימיות.

אחרית דבר

עולם הספורט המקצועני בישראל איננו מאיר פנים להומואים וללסביות, והאווירה השוררת בו איננה מהווה מצע חם ואוהד עבור אלו שכבר נמצאים בו. האחרונים אינם נוטים לצאת מן הארון ולהצהיר על היותם כאלו. שלמה שרף, לשעבר מאמן נבחרת ישראל בכדורגל, הביע את דעתו בנוגע למצעד הגאווה בירושלים: "אתה יודע איפה הייתי עושה את זה? באילת, ליד הגבול, מעביר אותם את הגבול ולא מחזיר אותם" (YNET, 2007). התבטאויות הומופוביות מסוג זה אינן נדירות. יתר על כן, היות ונאמרה על-ידי פרשן ספורט ידוע ומוכר, יש לה השפעה רבה הן על ספורטאים הומואים/לסביות השוקלים לצאת מן הארון (במיוחד בענפי ספורט קבוצתיים גבריים ופופולריים כמו כדורגל וכדורסל) והן על דעת הקהל של חובבי הספורט ושל שאר העוסקים בתחום. בהקשר זה יש להוסיף את המשפט הידוע "הלכת אמסלם" משנת 1995 (העין השביעית, ללא תאריך), שבו קבע בית משפט השלום בתל-אביב-יפו כי יש משום לשון הרע בכך שאומרים או רומזים על מישהו שהוא הומוסקסואל כאשר איננו כזה. שמעון אמסלם, כדורסלן קבוצת הפועל חיפה לשעבר, תבע את עיתון "העיר" שנתן לכתבה בעניין "המשחקים הגאים" את הכותרת "אמסלם לא לבד".

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

כותרת זו מהדהדת כפזמון "אמסלם ההומו", שהיה נפוץ בקרב אוהדי הקבוצות היריבות. מעבר לסוגיה המשפטית הכרוכה כאן, נחוץ להדגיש את השימוש במילה "הומו" כקללה מעליבה ומפחיתת-ערך, הנפוצה במגרשי הספורט גם בימים אלו.

כאמור, תוצר מובהק של הקשיים הנערמים על הומואים/לסביות המבקשים לעסוק בפעילות ספורטיבית הוא הקמתן של פעילויות ממוסדות-למחצה וחובבניות המאורגנות על-ידי להט"בים ומיועדות עבורם. במסגרות אלו חשים הלהט"בים חופש, קבלה ואי-שיפוטיות.

ההדרה של להט"בים מעולם הספורט מלווה גם בהדרתם של הספורט והספורטאים הלהט"בים מקהילתם. לראיה, בסקירה של כמאה גיליונות של העיתונים הקהילתיים "הזמן הוורוד" (כ-80) ו"העיר בוורוד" (20), שיצאו לאור בין השנים 2000 ל-2010, נמצא שמספר הכתבות העוסקות בספורט ובספורטאים/יות הוא זעום (כתשע בלבד). ניתן להסביר זאת בכך שישנם ספורטאים מקצוענים בודדים שיצאו מהארון, ולכן יש מעט כתבות בנושא. בד בבד, חסרונן של הכתבות לא רק שאיננו מעודד אלא אף מרחיק כתבות פוטנציאליות ומאיים עוד יותר על ספורטאים המעוניינים לצאת מהארון.

רשימת מקורות

גופמן, א. (1983[1963]). *סטיגמה* (תרגום ש. ספן). תל אביב: דביר.

גרוס, א. (2013). הפוליטיקה של זכויות להט"ב: בין (הומו) נורמטיביות ו(הומו) לאומיות לפוליטיקה קווירית. *מעשי משפט, ה'*, 101-141.

העין השביעית (ללא תאריך). שמעון אמסלם נ' יוסף קליין. אוחזר בתאריך 26 בנובמבר 2014: http://www.the7eye.org.il/verdicts/52709

ויטרבו, ה. (2010). משבר ההטרוסקסואליות: הבניית זהויות מיניות בדיני לשון הרע. *עיוני משפט, לג*, 5-50.

טריגר, צ. (2014). *פשעים נגד הפטריארכיה: ניאוף, הפלות והומוסקסואליות במשפט ובתרבות*. בן שמן: מודן.

מרין, י. (2002). נישואין בין בני זוג מאותו המין והכשל שבאלטרנטיבות לרגולציה משפטית. *המשפט, ז, 281-253*.

ספרגו, ת. (2002). *פוקו והתיאוריה הקווירית* (תרגום: א. בובר). תל אביב: ספרית פועלים.

קמה, ע. ופירסט, ע. (2015). *על ההדרה: ייצוגים תקשורתיים של קבוצות מיעוט*. תל אביב: רסלינג.

קמה, ע. (2014). קווים לדמותו של שדה-המחקר הלהט"בי בישראל. *סוציולוגיה ישראלית, טו* (2), 241-261.

קמה, ע. (2003). *העיתון והארון: דפוסי תקשורת של הומואים*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

קפלן, ד. (1999). *דויד, יהונתן וחיילים אחרים: על זהות, גבריות ומיניות ביחידות קרביות בצה"ל*. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

ריינפלד, מ. (2007). כונו "לסביות" ויקבלו 300 אלף ש"ח פיצוי. *News1*. אוחזר בתאריך 2 בנובמבר, 2014: http://www.news1.co.il/Archive/001-D-150168-00.html?tag=10-36-25

תמיר, א. (2014). עיצוב מחודש לארון? מדור ספורט בחקירה על הומוסקסואלים בספורט. *וואלה! ספורט*. אוחזר בתאריך 2 בנובמבר 2014: http://sports.walla.co.il/item/2728110

תמיר, א. (2011). כמה ספורטאי-על הם הומואים?. *כלכליסט*. אוחזר בתאריך 2 בנובמבר 2014: http://www.calcalist.co.il/sport/articles/0,7340,L-3508819,00.html

YNET (2007). אגודת ההומואים והלסביות דורשת: שלמה שרף לדין. אוחזר בתאריך 26 בנובמבר 2014: http://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-3390984,00.html

Alvarez, E. (2010). *Muscle Boys: Gay Gym Culture*. New York: The Haworth Press.

Coxon, A.P.M. (1996). *Between the Sheets: Sexual Diaries and Gay Men's Sex in the Era of AIDS*. London: Cassell.

Foucault, M. (1986) *The Foucault Reader*. Harmondsworth: Penguin.

Gross, L. (1996). You're the First Person I've Ever Told: Letters to a Fictional Gay Teen. In M. Bronski (Ed.), *Taking Liberties: Gay Men's Essays on Politics, Culture, and Sex* (pp. 369-386). New York: Masquerade Books.

Kama, A. (2014). Calculating Hedonism among Gay Men. In M.J. Leitner & S. Leitner (Eds.), *Israeli Life and Leisure in the 21st Century* (pp. 281-290). Urbana, IL: Sagamore Publishing.

Kama, A. (2011). Parading Pridefully into the Mainstream: Gay & Lesbian Immersion in the Civil Core. In G. Ben-Porat & B. Turner (Eds.). *The Contradictions of Israeli Citizenship: Land, Religion and State* (pp. 180-202). Abdingdon: Routledge.

Kama, A. (2002). The Quest for Inclusion: Jewish-Israeli Gay Men's Perceptions of Gays in the Media. *Feminist Media Studies, 2*(2), 195-212.

Kama, A. (2000). From *Terra Incognita* to *Terra Firma*: The Logbook of the Voyage of Gay Men's Community into the Israeli Public Sphere. In M.R. Botnick (Ed.), *Gay Community Survival in the New Millennium* (pp. 133-162). New York: Harrington Park Press.

Kehler, M., & Atkinson, M. (Eds.) (2010). *Boys' Bodies: Speaking the Unspoken.* New York: Peter Lang.

Pizmony-Levy, O, Kama, A., Shilo, G. & Lavee, S. (2008). Do My Teachers Care I'm Gay?: Israeli Lesbigay School Students' Experiences at their Schools. *Journal of Gay and Lesbian Youth, 5*(2), 33-61.

Rubinstein, G. (2003). Macho Man: Narcissism, homophobia, agency, communion, and authoritarianism: A comparative study among Israeli bodybuilders and a control Group. *Psychology of Men and Masculinity, 4*, 100-110.

© כל הזכויות שמורות לעמית קמה וברק עטר

Turner, B.S. (2008). *The Body & Society: Explorations in Social Theory* (3rd edition). Los Angeles: Sage.

Weeks, J. (1995). *Invented Moralities: Sexual Values in an Age of Uncertainty*. New York: Columbia University Press.